

סוגיות עכשוויות באמנות המערכה

בין הקטבים

מלחמת "חרבות ברזל" ב'

מרכז דדו
לחשיבה צבאית
בין-תחומית

מאמרי הגיליון
זמינים לקריאה גם
באתר מרכז דדו

הקדמת העורכים

גיליון זה של כתב העת **בין הקטבים** מתפרסם בסמוך לשינוי משמעותי באופייה של מלחמת "חרבות ברזל". בעזה ובזירה הצפונית הלחימה העצימה מפנה את מקומה להתבססות של מצב לחימה חדש, המגלם לכאורה מציאות ביטחונית משופרת עבור ישראל. המלחמות המודרניות אינן מסתיימות לרוב כאשר צד אחד הובס באופן מוחלט וסופי, ואילו הצד שכנגד השיג את כל יעדיו. המלחמה החלה בכישלון קשה ונורא, ואל לנו להתבשם בהצלחות. עלינו להוסיף ולהשיר מבט לכשל זה, ללמוד אותו לאשורו ולהפיק ממנו לקחים. ועדיין, כשבוחנים את לחימת צה"ל במשך קרוב לחמש מאות ימי מלחמה, הרי שהושגו הישגים משמעותיים וחלקם אף דרמטיים. לפני המלחמה עסק הפיקוד הבכיר של צה"ל בדילמה, אם נדרש להיערך לאיום במעגל השלישי או שמא עלינו להתמקד במעגל הראשון. המענה לאיום במעגל השלישי בא לידי ביטוי בעיקר ביכולות של חיל האוויר ושל המודיעין בשילוב מערך ההגנה ויכולות נוספות, ואילו המענה לאיומי המעגל הראשון התבטא בעיקר בתמרון הרב-חילי והרב-זרועי.

בתום כמעט חמש-מאות ימי לחימה קשה (והדברים נכתבים במהלך הפסקת האש בדרום ובצפון), קשה, יקרה בדם ודמים וארוכה (יש שיגידו מדי), ניכר כי בלחימה ברצועת עזה, בדרום לבנון, בסוריה, ביהודה ושומרון וכן בתקיפות בתימן ובאיראן, צה"ל פגע במידה ניכרת ב"טבעת האש" שהקימה איראן סביב ישראל, עד כדי פירוקה. צה"ל, כמאמר הרמטכ"ל הרצי הלוי, רשם הישגים מבצעיים מרשימים בכל הזירות, והצליח "לעמוד מול הכישלון ולהפוך אותו למנוף ולא למשקולת". הישגים אלו ממצבים את ישראל כמדינה בעלת יכולות מעצמתיות, ככוח שיש להכיר בו במזרח התיכון וגם כשותפה רבת ערך. הם גם עשויים לאפשר לצה"ל להתמקד בהיערכות ובפעילות נגד איומים במעגל השלישי. מנגד, בשל קצב השינויים מוטב שלא להספיד את איומי המעגל הראשון. כמאמר הרמטכ"ל הנכנס אלוף (מיל') אייל זמיר ביולי 2021, ישראל אינה יכולה לוותר על הצורך ב"מסה קריטית של סד"כ איכות וכמות" בכדי להוציא לפועל תמרון הכרעתי יעיל, מהיר וקטלני.

לצד השינוי באופי המלחמה בזירות אלה, ניכר גם כי צה"ל מצוי בעיצומה של השתנות רחבה יותר בסביבתו, בזהותו ובמאפייני פעילותו. הסדר העולמי הליברלי מפנה את מקומו למאבק בין ארה"ב לסין, שיש המכנים אותו מלחמה קרה חדשה,

ואף רואים בו התקדמות לקראת מלחמת עולם שלישית. המאבק בין המעצמות מקרין על עימותים אלימים ברחבי העולם ובהם גם על מלחמת "חרבות ברזל". חזרתה של ישראל לעסוק במדיניות תעשייתית משקפת תופעה כלל עולמית, שבמסגרתה מדינות מבקשות לעצמן עצמאות רבה יותר בייצור והבטחת החוסן של שרשראות האספקה שלהן, בין השאר, על רקע המאבק בין המעצמות. במזרח התיכון מתהווה שיווי משקל חדש. מאזן כוחות חדש מחליף את מאזן הכוחות שאפיין את האזור מאז אירועי "האביב הערבי" ב-2011 ועוצב בדמותו של המאבק בין ישראל, איראן וטורקיה. לצה"ל היה תפקיד מרכזי, גם אם לא בלעדי, בשינוי האזורי, עקב הישגיו מול איראן ובעלות בריתה ובשל טביעת הרגל האזורית הגדלה שלו. בהקשר זה, ישראל עוסקת הלכה למעשה בעיצוב מרחבי אזורי, גם אם חלקו נוצר כתוצאה לא ישירה.

הרמטכ"ל הנכנס אלוף (מיל') אייל זמיר ציין לאחרונה, כי "במלחמה צה"ל קם על רגליו מבור תחתית - האויבים בכל הזירות הובסו ומנהיגיהם קבורים מתחת להריסות, אבל המערכה לא תמה והאתגרים עוד לפנינו. עלינו לזכור את המחיר הכבד ששילמנו בחללים ובפצועים. שנת 2025 תמשיך להיות שנת לחימה". מאחר שכך, עלינו ללמוד ולנתח את ההשתנות במרחב האזורי ובטיב האיומים. שינויים אלו ורבים אחרים מחייבים, מנקודת מבטנו, מצע עיוני מתאים לדיון על אסטרטגית צה"ל בעת הנוכחית ובמבט קדימה. אנו רואים במאמרים בגיליון זה, כמו באלה שפורסמו בגיליון **חרבות ברזל א'** (יולי 2024) של **בין הקטבים** ובמאמרים נוספים שצפויים להתפרסם בהמשך השנה בנושא המלחמה והלמידה ממנה, חלק מהתשתית הרעיונית הנחוצה.

מלחמת "חרבות ברזל" היא כאמור מלחמה ממושכת, מהארוכות בתולדות המדינה. יש ללמוד אותה ביסודיות ולעומק, ולהפיק ממנה לקחים מתאימים הצופים את העתיד, כדי להימנע מהיערכות למלחמה הקודמת או הלא נכונה. האתגר - המלחמה עודנה נמשכת בחלק מהזירות בעצימות משתנה, ועלינו לקיים תהליכים אלו בעודנו לוחמים בה. קריאה מועילה!

סא"ל ד"ר איתי חימיניס
סרן (מיל') גל פרל